

6. juli 2021

Om finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid og stipendiatstillinger for kunstnerisk utviklingsarbeid

- grunnlagsnotat

1. Innledning

Dette dokumentet er utarbeidet av Arbeidsgruppe for kunstnerisk utviklingsarbeid, som er en arbeidsgruppe under UHR-kunst, design og arkitektur.

Formålet med dokumentet er å gi bakgrunnsinformasjon om status for og omfang av kunstnerisk utviklingsarbeid ved norske universiteter og høyskoler, med særlig vekt på å gi grunnlag for å kunne vurdere ressursinnsatsen til finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid utenom institusjonenes ordinære budsjetter. Dette inkluderer også rekrutteringsstillinger som postdoktor-stillinger og stipendiatstillinger for ph.d.-programmene i kunstnerisk utviklingsarbeid, som er opprettet etter at den nye graden *philosophiae doctor i kunstnerisk utviklingsarbeid* ble opprettet i 2018.

Eksterne finansieringskilder, utenom institusjonenes ordinære budsjetter, utgjør en vesentlig del av finansieringen av vitenskapelig forskning ved universiteter og høyskoler, mens mulighetene for ekstern finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid i sammenligning er beskjedne. Antall rekrutteringsstillinger som institusjonene disponerer, er dels avhengig av antall stillinger finansiert gjennom institusjonenes ordinære budsjetter og dels av omfanget av ekstern finansiering. Det er forholdsmessig få rekrutteringsstillinger øremerket for kunstnerisk utviklingsarbeid gjennom begge finansieringskilder.

Kunnskapsdepartementet har beskrevet kunstnerisk utviklingsarbeid som «*de utøvende og skapende kunstfagenes selvstendige bidrag i kunnskapsproduksjon*». Internasjonalt anerkjennes resultatene av kunstnerisk utviklingsarbeid som et vesentlig kunnskapsgrunnlag for utvikling av de såkalte *Creative Industries*, som er en fellesbetegnelse for næringer som utgjør en stor og raskt voksende del av brutto nasjonalprodukt for de fleste land i verden. Spørsmålet er: Hvordan følges utviklingen og ambisjonene for kunstnerisk utviklingsarbeid – som en egen vei til erkjennelse og kunnskapsproduksjon – opp i praksis når det gjelder finansiering?

2. Introduksjon - kunstnerisk utviklingsarbeid ved universiteter og høyskoler

Kunstnerisk utviklingsarbeid ble etablert som begrep i lov om universiteter og høyskoler i 1995, og er senere videreført i lov om universiteter og høyskoler av 2005. Loven sidestiller «*vitenskapelige og kunstneriske metoder og resultater*» (UH-loven § 1-1). Kunstnerisk utviklingsarbeid ble ved dette formelt likestilt med vitenskapelig forskning som FoU-aktivitet ved universiteter og høyskoler. Lovfestingen av begrepet kom etter at kunstutdanningene lenge hadde vært etablert som høyere utdanning i Norge, på linje med vitenskapelige fagområder, f.eks. med opprettelsen av Norges musikkhøgskole som vitenskapelig høgskole i 1973. De utøvende og skapende kunstutdanningene har alltid hatt som formål å utdanne for virke som krever det fremste av kunstnerisk kompetanse, og tilsetting av fagpersonale for disse utdanningene har gjennom mange tiår vært basert på definerte kunstneriske kvalifikasjonskrav. Rundskriv F-14/95 om felles stillingsstruktur for undervisnings- og forskningsstillinger ved høyskoler og universiteter, og senere forskrift om ansettelse og opprykk undervisnings-, forsknings- og formidlingsstillinger, slår fast at tilsetting i faglige stillinger skal være basert på vitenskapelig *eller* kunstnerisk kompetanse.

Dagens institusjonelle organisering av norsk kunstutdanning ble – stort sett – etablert i 1996, da en rekke små institusjoner ble slått sammen til hhv Kunsthøgskolen i Oslo og Kunsthøgskolen i Bergen.¹ Sammen med Norges musikkhøgskole, Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo og kunstutdanningsmiljøene ved NTNU, er disse institusjonene tyngdepunktene i norsk kunstutdanning, men det finnes kunstutdanningsmiljøer ved de fleste av dagens høyskoler og universiteter. Som en oppfølging av høgskolereformen på 1990-tallet, som ble slutført med opprettelsen av de to kunsthøgskolene og en del strukturelle endringer for enkelte av musikkonservatoriene i 1996, oppnevnte Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i 1998 to arbeidsgrupper, en for å utrede den faglige organiseringen av norsk musikkutdanning og en for å utrede den faglige organiseringen av kunstutdanning for øvrig. Arbeidsgruppen for musikk foreslo opprettelse av det som senere ble etablert som stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid. I en utredning av dette programmet i 2000, på oppdrag fra departementet, ble det også foreslått å opprette «*et program for ekstern finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid, publisering og formidling ved kunstutdanningsinstitusjonene*».

Stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid, som et «*kunstnerisk kompetanseutviklingsprogram på nivå med og etter mønster fra de organiserte doktorgradsprogrammene*», ble etablert i 2003. Etter at stipendiatprogrammet gjennom 15 års virksomhet hadde vist sin berettigelse som kompetanseutviklingsprogram i kunstnerisk utviklingsarbeid på tredjesyklusnivå, etablerte Kunnskapsdepartementet i 2018 den nye graden *philosophiae doctor (ph.d.) i kunstnerisk utviklingsarbeid*, og flere av institusjonene har etter det startet kunstneriske doktorgradsprogrammer som leder fram til den nye graden. Etter dette er stipendiatprogrammet under utfasing.

I 2010 fulgte departementet opp også det andre forslaget i utredningen fra 2000, ved å opprette et program for ekstern finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid ved kunstutdanningsinstitusjonene. Dette ble gjort gjennom Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU), som hadde ansvaret for både stipendiatprogrammet og finansieringsprogrammet. PKU er i dag en del av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir). I tråd med utfasingen av stipendiatprogrammet, er PKUs virksomhet gradvis mer konsentrert om finansieringsprogrammet, samt drift av en felles forskerskole for de institusjonelle ph.d.-programmene i kunstnerisk utviklingsarbeid.

¹ Kunsthøgskolen i Bergen har senere gått sammen med Griegakademiet og utgjør i dag Fakultet for kunst, musikk og design ved Universitetet i Bergen.

Forslagene om opprettelse av stipendiatprogrammet og finansieringsprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid var begrunnet i et ønske om en reell likestilling av kunstutdanningene med resten av høyere utdanning, ved

- å etablere en tredjesyklusutdanning for utøvende og skapende kunst, på linje med de vitenskapelige tredjesyklusutdanningene, både for å etablere utdanningsmuligheter på alle nivåer og for å sikre rekruttering og kvalifisering til faglige stillinger i akademien og ellers i samfunnet,
- å etablere muligheten for ekstern finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid, på linje med mulighetene for finansiering av vitenskapelig forskning gjennom Norges forskningsråd, regionale forskningsfond og EU, i erkjennelse av at disse programmene ikke gir mulighet for finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid, annet enn eventuelt som bidrag i større, vitenskapelig orienterte prosjekter.

Gjennom etableringen av Program for kunstnerisk utviklingsarbeid og, fra 2018, institusjonelle ph.d.-programmer i kunstnerisk utviklingsarbeid, kan man si at de formelle strukturene for høyere kunstutdanning endelig er etablert på linje med det som gjelder for høyere utdanning for øvrig.

Men selv om de formelle strukturene for høyere kunstutdanning og kunstnerisk utviklingsarbeid nå er på plass, mangler det fortsatt mye før de økonomiske mulighetene for kunstnerisk utviklingsarbeid er likeverdige med mulighetene for vitenskapelig forskning. Det gjelder både antallet rekrutteringsstillinger tilgjengelig for kunstnerisk utviklingsarbeid og midler til ekstern finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid.

3. Kunstnerisk utviklingsarbeids betydning for akademien og for samfunnet

Gjennom universitets- og høyskoleloven er det altså slått fast at kunstnerisk utviklingsarbeid er likeverdig med vitenskapelig forskning som FoU-aktivitet. Norge har gjennom dette anerkjent kunstnerisk utviklingsarbeid og kunstfagenes betydning på en måte som har vært et eksempel for mange andre land.

I begrunnelsen for opprettelsen av doktorgraden ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid i 2018, uttalte Kunnskapsdepartementet² blant annet at hensikten med opprettelse av graden var å «*gi utøvende og skapende kunstnerisk virksomhet en rettmessig plass i det høyere utdannings- og forskningssystemet, og anerkjenne de utøvende og skapende kunstfagenes selvstendige bidrag i kunnskapsproduksjon*».

UHR har beskrevet utviklingen av kunstnerisk utviklingsarbeid ved universiteter og høyskoler nærmere gjennom rapporten *Forskning og utviklingsarbeid innen fagområdet kunst 1995–2015: 20 år med kunstnerisk utviklingsarbeid*.³

Gjennom denne utviklingen har det skjedd en tydeliggjøring av kunstnerisk utviklingsarbeid som et eget erkjennelsesområde på linje med andre kunnskapsfelt og vitenskapelige fagområder. Kunstnerisk utviklingsarbeid er systematisk og planmessig, drevet av vilje til eksperimentering, og tilfører nye faglige perspektiv basert på innsikt og erkjennelse som det bare er mulig å utvikle fra innsiden av de kunstneriske fagfeltene. Kunstnerisk utviklingsarbeid er en erkjennelsesform som utvikles gjennom kunstnerisk arbeid i bl.a. musikk, visuell kunst, scenekunst, film og design.

² Kunnskapsdepartementet i brev til utdanningsinstitusjonene 5. januar 2018.

³ https://www.uhr.no/f/p1/i276102cc-6251-4224-81d0-2029453909f3/2015-forskning_og_utviklingsarbeid_innen_fagomr_det_kunst.pdf

Resultatene av kunstnerisk utviklingsarbeid manifesteres både i det kunstneriske resultat i seg selv og gjennom dokumentasjon av og refleksjon over de kunstneriske prosesser som fører fram til resultatet.

Vitengrunnlaget for et fag produseres og utvikles i vesentlig grad gjennom fagenes grunnforskning. For kunstfagene skjer dette gjennom kunstnerisk utviklingsarbeid; gjennom en systematisk forskende utprøving og eksperimentering som har karakter av grunnforskning. Kunstnerisk utviklingsarbeid har altså samme funksjon for kunstfagene som forskning har for de vitenskapelige fagene: Kunstnerisk utviklingsarbeid og forskning produserer og utvikler vitengrunnlaget for fagene og disiplinene. Derfor er kunstnerisk utviklingsarbeid som aktivitet selve forutsetningen for den praksisbaserte kunnskapen som forvaltes i de høyere kunstutdanningsinstitusjonene. Vitengrunnlaget produsert gjennom kunstnerisk utviklingsarbeid er derfor en forutsetning for høyere kunstutdanning på første-, andre- og tredjesyklusnivå.

Kunstutdanningsinstitusjoner på høyeste nivå har som forpliktelse å bedrive FoU-basert utdanning. På samme måte som for andre fagområder, er dette en nasjonal og internasjonal forutsetning for utdanningskvalitet. Uten tilstrekkelige institusjonelle og økonomiske forutsetninger for kunstnerisk utviklingsarbeid av høy kvalitet, vil forvaltningen og utviklingen av fagene innenfor utdanningssituasjonene stagnere. Kunstnerisk utviklingsarbeid er et eget forskningsfelt, og må ha likeverdige vilkår med vitenskapelig forskning.

Verdien og betydningen for samfunnet av kunstnerisk utviklingsarbeid er sammenlignbar med effekten av forskning i andre fagfelt. Kunstnerisk utviklingsarbeid bidrar til kunnskapsutvikling og kunnskapsakkumulasjon innen fagene selv, og danner grunnlag for videre forskning og utforskning, både i og utenfor academia, men resultatene av kunstnerisk utviklingsarbeid er også av avgjørende betydning for arbeidsliv og økonomisk verdiskaping utenfor academia.

Kunst har først og fremst en egenverdi som er essensiell for samfunnet. Ved lanseringen av stortingsmeldingen *Kulturens kraft – kulturpolitikk for framtida* (Meld. St. 8 (2018–2019))⁴ slo Kulturdepartementet fast at «*kunst og kultur er ytringar med samfunnsbyggjande kraft*» og «*eit rikt og variert kulturliv er ein føresetnad for ytringsfridom og eit velfungerande demokrati*». Men kunst og kunstnerisk utviklingsarbeid spiller også en stadig større rolle som en sentral og helt nødvendig forutsetning for det som internasjonalt kalles Creative Industries (eller også Cultural and Creative Industries – CCI). De kulturelle og kreative næringene inkluderer all profesjonell kunstnerisk virksomhet, men også en lang rekke næringer som er direkte avhengige av å benytte kunst og resultater av kunstnerisk utviklingsarbeid som grunnlag for sin virksomhet.

De kreative næringene utgjør en økende del av brutto nasjonalprodukt (BNP) i en rekke land, og er også den raskest voksende del av økonomien i store deler av verden. Utvikling av ny kunst, både relatert til uttrykk og metoder, og dermed også viktig i et næringslivsperspektiv. I en rapport fra konsultentselskapet EY om effektene av covid-19 på Cultural and Creative Industries i EU fremheves at de kulturelle og kreative næringer i 2019 utgjorde 4,4 % av BNP i EU, som er en større andel av BNP enn f.eks. telekommunikasjon, hi-tech-, medisin- og bilindustrien⁵. I en tilsvarende undersøkelse fra Oxford Economics om situasjonen i Storbritannia, beregnes det at de kulturelle og kreative næringene utgjorde 5,8 % av BNP i 2019 og har en langt høyere vekstrate enn

⁴ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-8-20182019/id2620206/>

⁵ "At the end of 2019, the cultural and creative economy was a European heavyweight. With a turnover of € 643 billion and a total added value of € 253 billion in 2019, the core activities of the cultural and creative industries (CCIs) represented 4.4 % of EU GDP in terms of total turnover. Therefore, the economic contribution of CCIs is greater than that of telecommunications, high technology, pharmaceuticals or the automotive industry. Since 2013, total CCI revenues have increased by € 93 billion and by almost 17 %."

<https://assets.ey.com/ey-panorama-des-icc-2021>

gjennomsnittet i Storbritannia⁶. En annen rapport, fra Arts Council England, om *The Impact of Arts & Culture on the wider Creative Economy* omhandler også viktigheten av FoU innen de kulturelle og kreative næringene⁷.

Vi kjenner ikke til tilsvarende oppdaterte tall for kreative næringers andel av BNP i Norge. De siste tilgjengelige tall for Norge er fra 2014, i rapporten *Kreativ næring i Norge 2008-2014* fra Centre for Creative Industries ved BI, som beregner at kreative næringer i Norge i 2014 utgjorde 3 % av verdiskapingen i fastlandsøkonomien og 4,3 % av sysselsettingen.⁸ Imidlertid er det anerkjent at kreative næringer er av stor økonomisk betydning og en vekstnæring også i Norge. På Kulturdepartementets nettside⁹ kan man lese følgende:

Kulturell og kreativ næring er en samlebetegnelse på næringsvirksomhet basert på fremstilling av kulturelle uttrykk som primært kommuniserer gjennom estetiske virkemidler som symboler, tegn, bilder, farger, bevegelser, former, lyder og fortellinger.

Visuell kunst, utøvende kunst, musikk, litteratur, film, dataspill, TV og radio, trykte medier, arkitektur, design og reklame inngår i betegnelsen kulturell og kreativ næring.

Regjeringen har som mål å vektlegge kultur som næring i større grad og styrke mulighetene for entreprenørskap i kultursektoren. For å muliggjøre dette vil man, samtidig som man verner om kunstens egenverdi, bidra til å forløse det kommersielle potensialet og at kunsten når sitt marked. Det vil styrke den økonomiske bærekraften, for den enkelte utøver og for bransjene innen kulturell og kreativ næring.

Regjeringen etablerte i 2017 en satsning på kreative næringer, og Innovasjon Norge har pekt ut kreative næringer som et av seks områder hvor Norge har konkurransefortrinn. I en presentasjon av satsingen fra november 2016 på Innovasjon Norges nettsider fremheves vekstpotensialet i kreative næringer¹⁰:

Enormt vekstpotensial i kreativ næring

Etterspørselen etter kunst og kultur har aldri vært større. Norge har talenter og kulturproduksjon på et høyt internasjonalt nivå, men det som produseres når mindre grad ut til publikum og markedet, sammenliknet med våre nordiske naboer. En høyere inntjening, økt vekst og mer eksport i den kulturelle og kreative næringen vil styrke feltets økonomiske bærekraft og bidra til mer skapende virksomhet, sier kulturminister Linda Hofstad Helleland.

[...]

Kulturell og kreativ næring er en av verdens største industrier. En rapport fra UNESCO som ble lagt fram i mars år, viser at den globale handelen av kulturprodukter og -tjenester ble doblet i perioden 2004 til 2013, på tross av global nedgangstid. Rapporten viser også et markant skifte

⁶ "Creative industries contributed £ 111.7 bn to the UK economy in 2018, a 43.2 % increase in real terms since 2010. Between 2017 and 2018, the CI GVA grew by 7.4 % in real terms, which is more than five times the growth rate of the UK economy as a whole (1.4 % increase)"

<https://www.creativeindustriesfederation.com/sites/default/files/inline->

⁷ "Activities in the arts and culture sector lead directly to opportunities for experimentation and innovation. By definition the thrust of much of its work is experimental; projects engage with a subject/concept/issue and investigate it, challenge it, pursue alternative interpretations and seek to provoke thought, reflection and new conclusions. In many other sectors of the economy, this would be called what it is – research and development (R&D). R&D in the arts, culture and creative sectors is an under-researched area. The Industrial Strategy recognises this, noting creative research, and its applications, as distinct from traditional research-led sectors elsewhere in the economy."

<https://www.artscouncil.org.uk/sites/default/files/download-file/Metro%20Dynamics%20-%20Arts%20and%20Culture%20Impact%20Report.pdf>

⁸ <https://centreforcreativeindustries.files.wordpress.com/2016/02/kreativ-nc3a6ring-i-norge-2008-2014.pdf>

⁹ <https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/innsiktsartikler/kultur-og-naring/id2409002/>

¹⁰ <https://www.innovasjon norge.no/no/om/nyheter/2016/enormt-vekstpotensial-i-kreativ-naring/>

fra fysiske kulturprodukter, som CD, DVD og trykte publikasjoner til digitale tjenester. Digitaliseringen og globaliseringen representerer nye muligheter. Dette er noe av bakgrunnen for at Innovasjon Norge har pekt ut kreativ næring og reiseliv som et av seks mulighetsrom for norsk næringsliv i framtida. De andre mulighetsområdene er havrommet, ren energi, bioøkonomi, helse og velferd og smarte samfunn. Dette er områder hvor Innovasjon Norge mener vi har spesielle konkurransefortrinn og bør bygge framtidige næringer.

Innovasjon Norge og Norsk kulturråd har begge store satsinger på kreative næringer, rettet hovedsakelig mot forretningsutvikling, distribusjon, formidling, markedsføring og salg. Det finnes ingen tilsvarende satsing på utvikling av det faglige, FoU-baserte kunnskapsgrunnet for de kreative næringene, nemlig kunstnerisk utviklingsarbeid.

4. Tallgrunnlag

Internasjonale tall referert til i kapittel 2 indikerer at det økonomiske bidraget fra Creative Industries i EU og UK tilsvarer om lag 5 % av BNP, og at andelen er gradvis økende. Selv om vi ikke har tilsvarende oppdaterte tall for Norge, er det realistisk å legge til grunn at situasjonen er – eller har potensial til å bli – noenlunde tilsvarende i Norge, både med hensyn til omfang og veksttakt. Kunstnerisk utviklingsarbeid er den viktigste FoU-innsatsfaktoren for denne delen av økonomien, og det er avgjørende for ambisjonene om vekst og utvikling at også FoU-innsatsen på området styrkes.

Ved norske universiteter og høyskoler utgjør antall faglige årsverk som er basert på kunstneriske kvalifikasjoner og har kunstnerisk utviklingsarbeid som sin FoU-aktivitet ca. 4 % av de faglige årsverkene, mens de øvrige 96 % har vitenskapelig forskning og utviklingsarbeid som sin FoU-aktivitet. En beregning av dette framgår i vedlegg 1.

Eksternfinansiering av forsknings- og utviklingsarbeid

Vesentlige deler av forskningsfinansieringen for universiteter og høyskoler er eksternfinansiering. De mest aktuelle kildene er Norges forskningsråd (NFR), regionale forskningsfond (RFF) og EU-programmer. I tillegg kommer bidrags- og oppdragsinntekter, som også i stor grad er forskningsfinansiering. I vedlegg til tilstandsrapporten 2021¹¹, tabell 4.1, kan vi finne følgende tall for sektorens inntekter fra disse kildene:

Inntekter fra NFR og RFF i 2020 (1000 kr)	3 742 989
EU-inntekter i 2020 (1000 kr)	691 492
Bidrags- og oppdragsinntekter i 2020 (1000 kr)	<u>3 722 879</u>
Sum eksterne inntekter i 2020 (1000 kr), uten posten «andre inntekter»	<u>8 157 360</u>

Ikke alle disse inntekter er eksternfinansiering av forskning. Både EU-inntektene og bidrags- og oppdragsinntekter inneholder finansiering av andre aktiviteter også. Men en vesentlig andel er forskningsfinansiering.

For kunstnerisk utviklingsarbeid er situasjonen at de tradisjonelle finansieringskildene for forskning ikke er relevante, annet enn der kunstnerisk utviklingsarbeid eventuelt inngår som en mindre del av et større, i hovedsak vitenskapelig prosjekt. Også bidrags- og oppdragsinntekter er en lite aktuell kilde til finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid. Det skyldes dels at kunstfeltet ikke har store institusjoner/organisasjoner som kan bidra i finansiering, på den måte som industri, næringsliv og

¹¹ <https://vedlegg.diku.no/TRHU/2021>

offentlige virksomheter gjør når det gjelder vitenskapelig forskning, og dels at de midler det offentlige bruker på kunstfeltet, f.eks. gjennom Kulturrådets støtteordninger, i all hovedsak går direkte til enkeltkunstnere og ikke er tilgjengelige for institusjonene som er ansvarlige for kunstnerisk utviklingsarbeid.

Den eneste eksternfinansiering som er rettet direkte mot kunstnerisk utviklingsarbeid, er Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU), som i dag er en del av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse og som finansieres gjennom Kunnskapsdepartementet. Årlig kan PKU tildele ca. kr 18 mill. til kunstnerisk utviklingsarbeid-prosjekter ved institusjonene. Fordelt på vanligvis 4 - 6 prosjekter pr år, blir beløpet pr prosjekt ganske lavt, og det er lite realistisk å kunne finansiere rekrutteringsstillinger gjennom prosjektene, slik det er vanlig i vitenskapelige forskningsprosjekter. Sammenlignet med den årlige tildelingen til vitenskapelig forskning fra Norges forskningsråd og regionale forskningsfond, så tilsvarer disse kr 18 mill. ca. 0,5 % av NFR/RFF-bevilgningen, mens altså det faglige personalet som driver kunstnerisk utviklingsarbeid utgjør ca. 4 % av det samlede faglige personalet ved institusjonene. Dersom finansieringen av kunstnerisk utviklingsarbeid fra PKU skulle ligge forholdsmessig på samme nivå som finansieringen av vitenskapelig forskning fra NFR og RFF, så måtte bevilgningen fra PKU økes fra dagens 18 mill. til 150 mill. Kroner.

Om man, som et anslag, beregner at halvparten av sektorens samlede inntekter fra EU og bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet er forskningsfinansiering, dvs. 2,2 mrd. kroner (50 % av totalt 4,4 mrd. kroner), og beregner en tilsvarende 4 %-andel av det, så utgjør det ytterligere 176 mill. kroner i «manglende» finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid, før vi kan si at kunstnerisk utviklingsarbeid og vitenskapelig forskning har likeverdige økonomiske vilkår. Det skal her bemerkes at bevilgninger fra PKU bokføres ved institusjonene som bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet, og dermed inngår i det samlede beløpet som er oppgitt. Imidlertid er beløpet så lavt at det ikke har noen betydning for beregningen over.

Rekrutteringsstillinger

I vedlegg 1 framgår at antallet rekrutteringsstillinger til kunstnerisk utviklingsarbeid var 74 i 2020, som utgjør ca. 1,8 % av det totale antallet rekrutteringsstillinger som er bevilget fra Kunnskapsdepartement over institusjonenes ordinære budsjetter (totalt 4 126 stillinger i 2020).

Om lag halvparten av disse 74 stillingene er tildelt spesifikt til kunstnerisk utviklingsarbeid fra Kunnskapsdepartementet over institusjonenes budsjetter, men en del stillinger er egenfinansiert av institusjonene og en del er stipendiatstillinger som tidligere har vært brukt til vitenskapelige ph.d.-programmer, men er omdisponert av institusjonene til kunstnerisk utviklingsarbeid. Våre beregninger viser at bare 38 av de 74 stillingene er tildelt spesifikt til kunstnerisk utviklingsarbeid fra KD.

Totalt tildeler altså Kunnskapsdepartementet (i 2020) midler til 4 126 rekrutteringsstillinger over institusjonenes budsjetter. Hvis vi legger til grunn at kunstnerisk utviklingsarbeid skulle ha en 4 %-andel av dette, så burde antallet stillinger til kunstnerisk utviklingsarbeid være 165.

Utdanningsinstitusjonene hadde i 2020 totalt 7 616 rekrutteringsstillingsårsverk ifølge DBH. Nesten halvparten av disse er da finansiert gjennom eksternfinansierte prosjekter ved institusjonene. Vi må legge til grunn at en økning av de økonomiske rammene for eksternfinansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid også vil gi seg utslag i en økning av prosjektfinansierte rekrutteringsstillinger. Dette må komme i tillegg til en nødvendig økning av ordinære og permanente rekrutteringsstillinger til kunstnerisk utviklingsarbeid over institusjonenes budsjetter.

5. Målsetning

Det må være en selvsagt målsetning at finansieringen av kunstnerisk utviklingsarbeid – på noe sikt – skal økes til å være av forholdsmessig samme omfang som finansieringen av vitenskapelig forskning. Dette er viktig, av flere grunner:

- Kunstnerisk utviklingsarbeid er nødvendig for å utvikle vitengrunnlaget for kunstfagene og er en sentral og nødvendig forutsetning for kvaliteten i kunstutdanningene.
- Kunstnerisk utviklingsarbeid er en nødvendig forutsetning for utvikling av kunstnerisk praksis og for kunstens stadig viktigere rolle i samfunnet.
- Kunstnerisk utviklingsarbeid er det viktigste FoU-grunnlaget for de kreative næringene, som har stor og stadig større samfunnsøkonomisk betydning.

Det er rimelig å planlegge for en gradvis økning av ressursinnsatsen til kunstnerisk utviklingsarbeid, etter to spor:

- Økning av prosjektmidler til kunstnerisk utviklingsarbeid gjennom Program for kunstnerisk utviklingsarbeid. Slike prosjektmidler vil også gi grunnlag for en viss økning i prosjektfinansierte rekrutteringsstillinger.
- Økning av antall rekrutteringsstillinger over institusjonenes ordinære budsjetter, øremerket for ph.d.-programmene i kunstnerisk utviklingsarbeid.

I første omgang foreslås følgende mål fram mot budsjettåret 2030:

- Program for kunstnerisk utviklingsarbeids prosjektbevilgning økes til kr 100 mill. pr år, gjennom en økning av budsjettene med i gjennomsnitt ca. kr 10 mill. pr år. (I tillegg kommer nødvendige midler til administrasjon av PKU).
- Antall rekrutteringsstillinger øremerket til kunstnerisk utviklingsarbeid over institusjonenes ordinære budsjetter økes med 100, dvs. en økning på ca. 12 stillinger pr år.

Innenfor den aktuelle målperioden anses det som hensiktsmessig at PKU er hovedaktøren for fordeling av prosjektmidler til kunstnerisk utviklingsarbeid. PKU har fungert godt og har utviklet gode rutiner og prosesser for kvalitetssikring og for faglig relevante vurderinger av prosjektsøknader. På lengre sikt, og med enda større omfang av midler til kunstnerisk utviklingsarbeid, bør det være aktuelt å vurdere om prosjektmidler til kunstnerisk utviklingsarbeid også skal kanaliseres gjennom andre kanaler.

Kunstnerisk utviklingsarbeid – artistic research – er på frammarsj i hele Europa, og det arbeides med å innarbeide kunstnerisk utviklingsarbeid i sterkere grad i offisielle planer i både EU, OECD (Frascati-manualen) og innenfor European Higher Education Area (EHEA). Dette kan resultere i at det også på EU-nivå kan komme midler som i sterkere grad er øremerket kunstnerisk utviklingsarbeid. Det vil være en naturlig utvikling, men ambisjonene for 2030, som beskrevet over, for innenlandsk finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid står likevel fast.

Vedlegg 1

Oversikt over antall årsverk i undervisning- og forskerstillinger ved institusjonene pr oktober 2020, ansatt på grunnlag av kunstneriske kvalifikasjoner (rekrutteringsstillinger ikke medregnet):

Institusjon	Årsverk
Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo	42,0
Høgskolen i Innlandet, Den norske filmskolen	17,3
Høgskolen i Volda, Avd. for kulturfag og Avd. for mediefag	7,2
Høgskolen i Østfold, Akademi for scenekunst	5,8
Høgskolen Kristiania	85,1
Kunsthøgskolen i Oslo	57,0
NMBU, Institutt for landskapsarkitektur	5,6
Norges musikkhøgskole	87,1
NTNU, Fak. for arkitektur og design, Inst. for musikk og Inst. for kunst og medievitenskap	70,3
OsloMet, Fakultet for teknologi, kunst og design	17,0
Universitetet i Agder, Fakultet for kunsthøgskolen	22,0
Universitetet i Bergen, Fakultet for kunst, musikk og design	58,7
Universitetet i Stavanger, Fakultet for utøvende kunsthøgskolen	31,5
Universitetet i Tromsø, Musikkonservatoriet og Kunstakademiet	21,7
Andre institusjoner og enheter - anslag	75,0
Sum	603,3

Tallene er innhentet fra institusjonene vår 2021.

Beregning av andel årsverk basert på kunstneriske kvalifikasjoner

Kategori	Årsverk totalt	Finansiert over eget grunnbudsj.
Undervisnings- og forskerstillinger hele sektoren 2020	16355,41	14722,72
Basert på kunstneriske kvalifikasjoner	603,3	603,3
Prosentandel - kunstneriske kvalifikasjoner	3,69 %	4,10 %

Antall årsverk undervisnings- og forskerstillinger for hele sektoren er hentet fra DBH og gjelder pr oktober 2020. Rekrutteringsstillinger er ikke medregnet.

Andel årsverk i rekrutteringsstillinger knyttet til kunstnerisk utviklingsarbeid (KU) 2020

Institusjon	Årsverk totalt	Herav KU
Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo	19,6	0,0
Høgskolen i Innlandet, Den norske filmskolen	5,2	5,2
Høgskolen i Volda, Avd. for kulturfag og Avd. for mediefag	2,0	0,0
Høgskolen i Østfold, Akademi for scenekunst	2,1	2,1
Høgskolen Kristiania	0,0	0,0
Kunsthøgskolen i Oslo	17,0	16,1
NMBU, Institutt for landskapsarkitektur	6,0	0,0
Norges musikkhøgskole	33,3	12,7
NTNU, Fak. for arkitektur og design, Inst. for musikk og Inst. for kunst og medievitenskap	52,5	11,5
OsloMet, Fakultet for teknologi, kunst og design	33,0	0,0
Universitetet i Agder, Fakultet for kunsthøgskolen	19,5	0,0
Universitetet i Bergen, Fakultet for kunst, musikk og design	21,8	19,8
Universitetet i Stavanger, Fakultet for utøvende kunsthøgskolen	3,0	3,0
Universitetet i Tromsø, Musikkonservatoriet og Kunstakademiet	4,0	4,0
Sum	219,0	74,4